

www.e-rara.ch

Polydori Vergilii Urbinatis de rerum inventoribus libri octo

Vergilius, Polydorus

Basileae, anno 1532

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-1458>

Inhaltsverzeichnis

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelnformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

POLYDORI VER

GILII VRBINATIS DE IN-
VENTORIBVS RERVM.

CAPITA LIBRI PRIMI.

De prima deorum origine.	Caput I
De initijs rerum.	Caput II
De primo hominũ ortu, & linguarũ uarietatis origi- ne, atq; inibi de prima gentiũ diuisione. Cap. III	Cap. III
De origine coniugij, & uario apud gentes usu, & qui in propatulo pecudũ more coirent, & inibi de re- pudij initio, ac qui in matrimonio ueterũ ritus. IIII	Cap. IIII
De religionis origine, & qui colendorũ deorũ primẽ autores fuerint, & deo uero primitèr sacrificauẽ- rint. Caput V	Caput V
Quis primus literas inuenerit, aut in Latium attulerit.	Caput VI
De origine grammaticæ.	Cap. VII
De poëticæ artis origine.	Cap. VIII
De origine metri, & metrorũ plura esse genera. IX	Cap. IX
De tragœdiæ atq; comœdiæ initijs.	Caput X
De origine satyræ.	Caput XI
Quis primus historiã condiderit, aut solutam orationẽ nem inuenerit.	Cap. XII
De origine rhetorices.	Cap. XIII
Quis primus musicam repererit.	Cap. XIII
Qui primũ instrumenta musica diuersi generis inue-	

Lib. I.

41510
2.02

Musica

I N D E X

- nerint, & ea in Latium attulerint, & de antiquissim
mo usu tiliarum in praelijs. Caput XV
- De origine philosophiæ, et de duobus eius principijs,
& quis primus inuenerit ethicen, & dialecticen,
aut dialogos introduxerit. Cap. XVI
- Qui primitus astrologiã adinuenerint, aut quorundã
syderũ cursus, & spherã, uentorũq; rationem, &
obseruationes syderũ, in nauigãdo. Cap. XVII
- Qui primitè geometriam & arithmeticam inuenie
rint. Caput XVIII
- Quis primus repererit pondera, & mensuras, ac nus
meros. Caput XIX
- Quis primus medicinam inuenerit. Cap. XX
- De herbariæ & medicamentariæ atq; melleæ medici
næ inuētoribus, et quæ homines ab animalibus res
media didicerint. Cap. XXI
- Quis primo magicã artẽ inuenerit, & à quibus cele
brata, & quis modũ effugãdi dæmones, aut incãta
tiones ædiderit, quibus morbi sedarẽtur. XXII
- De origine necromantiæ, pyromãtiæ, aëromãtiæ, hy
dromantiæ, geomantiæ, & chiromantiæ. XXIII
- De duobus diuinandi generibus, & de origine aruspici
cinæ artis, & sortium prænestinarum, & quis so
mniorũ interpretationẽ docuerit. Cap. XXIII

CAPITA SECVNDI LIBRI.

De iuris & legum origine, & qui primitus mortali
bus

pon
deca

Magi
Ca.

numa
no.

CAPITVM.

bus leges dederint.

Caput I

Legm.

Qui regiam aut popularem ciuitatem primo instituerint, aut tyrannidem exercuerint, & diadema uel seruitium inuenerint, & quis Arcopagitarū magistratū cōstituerit, aut suffragia inuenerit. Cap. II

Seruum
uum.

De triplici regiminis genere Romanæ ciuitatis, & de origine insigniū regum, & ex qua arbore fierent magistratū uirgæ, & quis primus censum egerit, aut carcerem ædificauerit. Cap. III

Carcer.

Qui primi cōstituerint annū, et quā uariū, & quis inuenerit hūc annū quo utimur, aut mēses. Cap. III

Annus.

Quis horas primum cōstituerit, aut horologia diuersi generis inuenerit. Cap. V

Horologia.

Quomodo primitus alij aliter dies obseruarent, & notes diuiderent. Cap. VI

Qui primum libros ædiderint, & de prima bibliotheca, & à quo aut ubi usus imprimendarū literarum primitus inuentus. Cap. VII

De primo usu scribēdi, apud priscos, etiā per notas, & quādo primū inuenta charta, uel mēbrana. VIII

Charta.

Quis primus memoriæ artem monstrauerit, aut qui eiusdem gloriam adepti sint. Cap. IX

A quo primū militaris ars inuenta, item in exercitu ordines, tesserae & uigiliae, & de primo pugnādi modo. Caput X

Militaris
usus.

De primo armorū & æneorū tormentorū usu. XI

Quis primus equitandi artē aut usum equos domādi,

Equitandi
usus.

I N D E X

foedera

unguentu

Metallo

ni m

in uho

gem m

an mlu.

- uel eorū ornāmēta inuenerit, & bigas atq; quadrigas iunxerit, et uehiculū cum quatuor rotis repperit, et q̄ ex equo pugnare primitus instituerit. XII
- Quis primus instituerit apud Græcos olympicum certamē, ludos pythios, isthmios, nemeos, gymnicos, funebres, et pyrrhicā saltationē, atq; palæstrā, et à quibus inuētus ludus pilæ, alæ, & tesserarū. XIII
- De quorundā ludorū origine, apud Latinos. XIII
- Quis primitus inuenerit inducias, et foedera, & de uario eorundem faciendorum ritu. Cap. XV
- A quo primū mos triūphandi fluxerit, & quis primus apud Romanos triumphum, aut ouationem duxerit, ac cui triūphare, aut ouare liceret. Cap. XVI
- Qui primū coronas inuenerint, & flores miscere cœperint, & de uarijs earū generibus, & à quibus ciues coronādi cōsuetudo manauerit, & de usu coronarū in conuiujs, inibiq; locus Vergilij enodatus.
- De antiquissimo usu unguentorū, & (Cap. XVII quādo primū ea cognita Romanis. Cap. XVIII
- Qui primitus inuenerint aurū, argentū, ferrum, plumbū, æs, fabriliaq; instrumēta, et ignē primo, mox è silice, aut lignis, & folles atq; lucernæ usum. XIX
- A quibus primū numus aureus inuētus, aut quis argentū et æs signauerit, atq; speculū argēteū fecerit. XX
- De origine annulorum, ac primo gemmarum usu, & cur digitus sinistrae manus minimo proximus annulo coronari consueuerit. Cap. XXI
- De origine

CAPITVM.

De origine uitri & electri, & quis primus inuenerit
miniū, & myrrhina in urbem asportauerit, & de
crystallo. Caput XXII

De origine simulacrorum, & statuarum, & qui pri-
mo statuas posuerint, & Græcos cōtrario Roma-
norum more, eas non uelare, & quædam memora-
tu digna, de imagine Magni Alexandri. XXIII

De origine picturæ, & quis primus colores inuenerit,
aut penicillo pinxerit. Cap. XXIII

De primis plasticis inuentoribus, & quis rotam figu-
lariam repererit. Cap. XXV

CAPITA TERTIL LIBRI.

A quibus primum inuenta agricultura. Cap. I

Quis primum mortalibus fruges, & eas molendi, aut
stercorandorū agrorū, uel pinsendi frumenti usum
monstrauerit, & boues aratro iunxerit, aut ferra-
mēta rustica inuenerit, uel cribra diuersi generis. II

Quis primitus uites, & usum uini & arborū fructus
repererit, & uino aquam miscuerit, & unde talis
mos fluxerit, aut quis oleam aut usum olei & mel
adinuenerit, uel ex hordeo potum fecerit, atq; lac
coagulauerit. Caput III

A quibus quædā peregrinæ arbores in Italiam trans-
latæ. Caput IIII

Quis primus animalibus nomē imposuerit, & de pri-
mo immolandi instituto, ac carnū esu, & q̄ fuerint

Stam.

pictu
ra.

Rotu
figula
rui.

Agri
cultu
ra.

culm
ra m
muru

I N D E X

Amaru uictus delicatioris autores, & de primo usu uenandi, & piscandi, & quis apud Romanos primus auaria instituerit, aut quæ animalia legionum insignia fuerint. Cap. V

Vc. Quis primū inuenerit linū, retia, nendi, texendiq; modum, uel artem fulloniam, aut qui lanas infecerint, aut repererint lanificij uestiūq; usum, fusos, aulea, sutrinam artem, sericum, bombycinā uestem, atq; purpuram. Cap. VI

Architectu De origine architecturæ. Cap. VII

ca Qui primū luteas, aut lateritias domos ædificauerint, uel earū structuras, & tegulas, et lapidinas inuenerint, & de prima columnarū origine, & quādo primū marmorum usus Romæ in ædificijs. VIII

oppida. Qui primitus cōdiderint oppidū, muros, turres, tabernacula, delubra, aut quis primus deo omnipotenti templū posuerit, & qui puteos foderint. Cap. IX

De primis labyrinthorū pyramidūq; autoribus, et de mausoleo sepulchro, ac de uario apud gentes olim sepeliēdi usu, & unde apud Romanos mos cremandi cadauera, cōsecrandorumq; Imperatorum post mortē, atq; de origine funebris orationis. Cap. X

Qui primū obeliscos fecerint, aut eos Romam inuenerint, & inibi locus Plinij emaculatus, & de notis obeliscorū, et quales essent Aegyptiorū literæ. XI

Aulum A quibus primū asylū constitutū fuerit. Cap. XII
De origine theatri, & in eo recitādi comœdias, tragœ

CAPITV M.

diasq; modo, & qui primo Romæ theatrū & amphitheatrū construxerint, & de utriusq; forma, & quare amphitheatrū harena spargeretur, & inibi de frequenti apud ueteres lauandi usu, & thermarum origine. Cap. XIII

Quis primus inuenerit fabricam materiariā, & in ea ferram, asciam, perpendiculum, terebrā, glutinū, normam, fornicem, libellam, tornum, clauem, circinum, dolia, & uasa uiminea. Cap. XIII

*fabrica
materiaria*

Quis primus mari imperauerit, & ut primo nauigari coeptum sit, et qui inuenerint artem nauigandi, nauigia diuersi generis, remū, uela, anchorā, gubernaculum, & pugnam naualem. Cap. XV

*Nauiga
no.*

Qui primū mercaturam inuenerint, & de primis institutoribus. Cap. XVI

Mercaturam

Quis primū instituerit artem meretriciā, aut inuenerit tincturā capillorū, uel usum tondendi, & quando primum tonsores Romæ. Cap. XVII

Multa cum uetera tum noua inuenta esse, quorū auctores ignorentur. Cap. XVIII

CAPITA QVARTI LIBRI.

De principio christianæ religionis. Cap. I

De christianæ reipub. origine, ac apostolorum Petri & Pauli martyrio. Cap. II

Quando primū circumcisio instituta. Cap. III

De primo baptismatis usu. Cap. IIII

I N D E X

Sacer
do
rum

De sacerdotij eiusq; graduū apud Hebræos initijs. V

A quo noster primitus institutus fuerit sacerdotalis or

De primo sacrorū quibus initiantur ij, qui (do. VI)
sacerdotes fiunt, & amiciendi usu, ac ibidem de sa
cerdotis officij initio. Cap. VII

Verba
casus

Vnde mos natus, cur omnes initiati uerticē deradant,
& quando lege exceptum sit, quibus initiari non li
ceret, & quomodo liceret. Cap. VIII

Cardin
um or
do.

Qui primitus in urbe Roma, & alibi presbyteris pa
rochias, ac episcopis diœceses diuiserint, & de caro
dinalium ordinis origine. Cap. IX

De origine honorum, qui Romano pontifici habentur,
ac quibus illius, & episcoporum ac Imperatorū oc
cidentalium eligendorū ius à principio fuerit. X

Qui primitus notarios in urbe Roma constituerit, qui
res martyrum gestas scriberent, & ibidem de pro
tonotariorū, ac cubiculariorū origine. Cap. XI

Vnde natum, cur sacerdotum ordo, in uarios abiuerit
munerum gradus, & de antiquo iurandi modo, in
terdicendiq; contumacibus sacris. Cap. XII

Virgini
consecra
tio.

Qui primitus instituerint, ut uirgines consecrarentur,
& unde fluxerit mos uelādi caput, illudq; aperien
di uiris principibus, atq; osculandi pontificum pe
des, & manus, item osculo salutādi, ac ipsos pedes
mutuo lauandi. Cap. XIII

Qui primitus apud Romanos instituerint, sacerdotes
flamines, uirgines uestales, pontificem maximū, sa
lios

CAPITVM.

lios, fciales, patrem patratum, regem sacrificulū,
augures, epulones, sodales Titij, & aruales, ac sin-
gulorū officia, & quæ procurarēt sacra. XIII

CAPITA QVINTI LIBRI.

Vnde nostris cōsuetudo sit, festis diebus exornare tem-
pla, ac in illis offerre cereas imagines, tabellasq;
ponere, quibus miracula repræsentātur, item con-
uiuari, cum quis præsertim sacerdos primam cele-
brat missam, quam uocamus. Cap. I

*Temple
zu xxx
mno.*

Vnde apud nostros mos sit, spargere pecuniam in po-
pulum, dare epulum, & strenam, ducere choreas,
ædere spectacula, exire Calen. Maij in agros, &
currere Calend. Martijs per arua, cum faculis ac-
censis, & per dominica natalitia, ministrū quem-
piam facere dominum, ac ante initium quadragesi-
mæ, induere personas. Cap. II

Vnde fluxerit mos ungenti sacerdotes, & reges, item
baptizatos ac morbo periculose laborantes. III

*ucho
lury
do mly
d' u.
gn.*

De initio connubij sacerdotalis, apud Hebræos, &
quando illud occidentalibus sacerdotibus interdi-
ctum fuerit. Cap. IIII

Qua ratione ab initio inter mortales matrimonium fue-
rit contractum, & ibidem, an ulli unquam per le-
ges licuerit plures simul habere uxores, atq; unde
mos sit, ut puerperæ purificentur. Cap. V

De principio sacrarum ædium, ac cœmeteriorum, &

I N D E X.

- quãdo primũ crux cœperit haberi honori atq; ue
De primo ac uetustissimo apud He (nerationi. VI
bræos sacrificandi ritu, ac festorum dierum obser
uatione, dedicandiq; templa instituto. Cap. VII
Cunctas ferè gentes quondam dæmonibus malis huma
nas immolasse hostias, et quãdo primum eorũ ora
cula defecerint, ac de primo usu aquæ, quam dicitur
mus sanctam. Capa VIII
Quis primus docuerit modũ orãdi, & cur in Orientẽ
uersi adoremus, ac unde mos cõcionandi, atq; quan
do eucharistia instituta, deq; primo eius usu. IX
Qui primitus post Christum, eo ritu sacrificare cœpe
rint, quem ille docuisset, & qui deinceps modũ rei
diuinæ faciendæ, quã missam uocãt, auxerint. X
Vnde mos sit, ut post rem diuinã factã, diaconus pro
nunciet. Ite missa est, & unde missa & cærimoniæ
dictæ, & de primo sumendæ eucharistiæ usu. XI
Quare nõnulla tam hebraica, quàm græca, uel syria
ca uerba, in missa usurpentur, & ibidem de eorum
significatu. Cap. XII

CAPITA SEXTI LIBRI.

- u. i. s. s. u.* **De pio pœnitēdi modo, & de primo cõfitendi delicta**
no x; **instituto, et ibidē de triplici purgatione priscorũ. I**
Qui primitus instituerint horas canonicas, ac sanxe
no x; **rint, ut psalmi à choro alternis canerētur, & ibidē**
canom **de origine chori, atq; diuorũ uitas scripserint. II**
ca **De initio**

CAPITVM.

De initio ieiunij, & primo elemosynæ usu. Cap. III

Quando primū sacra uigiliæ in ieiuniū fuerint muta-
tæ, & ibidem nocturna sacra apud ueteres semper
fuisse damnata, atq; de instituto ieiunij quartæ &
sextæ dierum hebdomadæ. Cap. IIII

*1 et 2
m*

Qui primitus mutauerint Solis & Saturni dierum no-
mina, in dominicū, & sabbatū, quæ reliquos he-
bdomadæ dies in ferias distinxerint, et ibidē à quis
bus errantiū syderum uocabula fuerint istis diebus
primum tributa. Cap. V

7

De modo christianæ abstinentiæ in cibis sumēdis, cum
ieiunatur, & unde sit usus apud nos, sanctificandi
mensas, legendiq; sacra scripta, dum editur, atque
agendi gratias, post sumptū cibum. Cap. VI

De origine rationis festorum dierum apud Romanos,
& nostros. Cap. VII

*festi
dus.*

De primo festorū dierum instituto, atq; unde mos sit,
adscribēdi bene meritos de christiana religione di-
uorum catalogo. Cap. VIII

Qui primitè apud nos instituerint, ut anniuersaria ius-
ta mortuis fierent, & ibidem de legitimo tempore
lugendi mortuos, deq; lugentium habitu, & quare
Francorum reginæ, dum sunt uiduæ albis utantur
uestibus. Cap. IX

*1 et 2
ann
que
sana*

De origine nouēdialis, septimaniq; sacrificij, & de mo-
do apud priscos efferendi funeris ad sepulchrū, at-
que de initio funebris pompæ. Cap. X

*funer
pa*

I N D E X

De primo usu uouēdi uota deo, qui primitus inuenerit
Litanijs, & cur sternuentibus bene precemur, ofci-
tantesq; ac quiduis inchoantes sese crucis signo ual-
lent, & de origine supplicationū nostrarum pom-
pæ. Caput XI

De origine uasorum, indumentorumq; sacerdotalium,
ac de primo eorundem sacrandorum instituto, &
unde usus tintinabulorū, item uelorum, cortinarū,
candelaborum, & uexillorum. Cap. XII

prim
prim
De primo apud christianos imaginum cultu, deq; mo-
do eas uenerādi à patribus cōstituto. Cap. XIII

De ci
ma
De decimarum origine, & quis primum decreuerit, ut
liceret sacerdotum collegijs fundos & prædia ob-
lata recipere possidenda. Cap. XIII

C A P I T A L I B R I S E P T I M I .

monas
na
na
De monastica uite principio. Cap. I

Quando primum ordo monasticus abiuerit in plures
familias. Cap. II

De origine Hieronymianorum, Canonicorū regula-
rium, Augustinianorū, Cartusianorū, Carmelita-
norum, Præmonstratensium, & Crucigerorū. III

De Prædicatorū, Franciscanorū, Trinitatis, Seruorū
deiparæ, Brigidenſium, Iesuatorū, Nouorum Ere-
mitarū, & Bonorū hominū origine. Cap. IIII

De origine sacrorum militum, ac de initio atq; exitu
sectæ Albatorum. Cap. V

De Ninuis

CAPITVM.

- De Niniuitarum initio, quorum secta uulgò confraternitas dicitur. Cap. VI
 De origine sectæ deæ Syriæ sacerdotū, Assyriorum, Antonianorum, atq; Cæretanorum. Cap. VII
 De primordio Mahometanæ sectæ. Cap. VIII

CAPITA LIBRI OCTAUI.

- Qui primitus sanxerint, ut diuorū reliquijs honor haberetur, ac stationes, et iubileū Romæ instituerint, & de primo ueniarum quas indulgentias dicunt, usu. Caput I
 De origine titulorum, quibus Romanus pontifex utitur, ac collegiorum præfecturarū domesticarum, & quando primū literæ apostolicæ cœperint obſignari plumbo. Cap. II
 De Simoniacorum sectæ ortu. Cap. III
 Quando primum hereses, atq; schismata orta. IIII
 Quo primum tempore pontificum concilia publicitus haberi cœperint, atq; quorū conuentuum decreta, à patribus recepta sint. Cap. V
 Qui ex alienis, primi nostros christianos insectati fuerint, & ibidem qui martyrij primitus palmam tulerint. Cap. VI
 De christianæ reipub. præstantia. Cap. VII
 Et in calce, commentariolum in dominicam præcem.

*lib. li.
us.*

FINIS.